

2. Мировой опыт антикризисной политики: Уроки для России / Отв. ред. — С. А. Афонцев, Н. И. Иванова, И. С. Королев. — М.: ИМЭМО РАН, 2009. — 197 с.

3. Перспективы развития мировой экономики 2008 (Октябрь): Финансовый стресс, экономические спады и подъемы. — Вашингтон: Международный валютный фонд, 2008. — 309 с.

4. World Economic Outlook 2009 (October): Sustaining the Recovery. — Washington, DC: International Monetary Fund, 2009. — 208 p. (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/02/pdf/text.pdf>).

УДК 330.341; 338.23

А. В. Сірко, Н. М. Найдич

РОЗВИТОК ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ — СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ВИВЕДЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ З КРИЗОВОГО СТАНУ

Сучасний світ з розвиненою ринковою економікою черговий раз переживає наслідки циклічної економічної кризи, яка прислужиться корисним уроком для державних керманців і прихильників панівної нині у політико-економічній науці доктрини. Сьогоднішня криза, як і попередня, тобто Велика депресія 30-х рр., не є, переконані ми, системною (чи, як раніше казали, загальною) кризою капіталізму, себто запереченням ефективності системи вільного підприємництва і конкуренції, а є виявом суттєвої функціональної розбалансованості інституціональної системи ринкового господарства, відриву фінансового (спекулятивного) ринку від розвитку реального сектору економіки. Як відомо, минулого разу, завдячуючи вагомим аргументам і рецептам Дж. М. Кейнса (але не забуваймо і не менш вагомим тоді ж контраргументів Ф. Гайєка), ринкова економічна система удосконалилася, перетворивши державу в потужного економічного суб'єкта (гравця) і регулятора макроекономічних процесів. Проте відтоді фінансовий ринок ще більш ускладнився, передовсім за рахунок похідних інструментів, провокуючи небезпеку цінових шоків (різких «перегрівів» економіки). Тому, очевидно, і на цей раз у розвиненому світі віднайдуть такі ефективні регулятивні механізми державного впливу на економіку.

Наше, перехідне, суспільство, вважаємо ми, наразі *вперше* пізнає наслідки циклічної кризи ринкової економіки. На противагу

затяжній кризі 90-х рр., що носила трансформаційний характер (спричинена радикальною зміною економічної системи, принциповим переформатуванням відносин і зв'язків), теперішня ситуація проявилася як криза перевиробництва, тобто спричинилася значним скороченням сукупного попиту і розбалансуванням внутрішнього ринку. Уже маємо, нехай і незрілу, неповноцінну, та все ж таки ринкову економіку, яка мала позитивну докризову динаміку. Тому, звичайно, вихід із такої кризи передбачає застосування вже апробованих світовою практикою кейнсіанських рекомендацій щодо забезпечення ефективного сукупного попиту, якот: зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання, збільшення державних видатків на інвестування об'єктів виробничої інфраструктури і промисловості (будівництво і ремонт доріг, каналів, житлових споруд тощо) та на посилення соціального захисту, зниження центральним банком облікової ставки та норми обов'язкових резервів, викуп ним же облігацій державної позики. Дієвими інструментами антикризової програми є також політика рефінансування і рекапіталізації фінансових установ. Певна річ, результативність антикризової політики залежить від узгоджених дій уряду і центрального банку, законодавчої і виконавчої влади.

У цьому зв'язку, нам доводиться лише сподіватися, що останні зміни в політичному керівництві країною покладуть, нарешті, край чварам між гілками влади, між урядом та нацбанком. Потрібен також по-справжньому професійний підхід до вибору конкретних важелів регуляторної антикризової політики та їх застосування без пресловутого політичного складника (лобіювання особистих і вузькокорпоративних інтересів). Уже «притчею во язи цех» у нашому соціумі стала недавня, м'яко кажучи, провальна політика рефінансування НБУ, коли надані провідним комерційним банкам десятки мільярдів гривень, замість кредитних вливань в реальну економіку і своєчасних розрахунків із вкладниками, були витрачені на придбання іноземної валюти на міжбанківському ринку, а також виведені шахрайськими способами з банків. Так само суперечить, з нашого погляду, принципу ринкової конкурентності популістська практика націоналізації проблемних банків за рахунок коштів платників податків. Адже повернення депозитів у цьому випадку можливе було і за рахунок продажу ліквідних активів таких банків, а банкрутство останніх послужило б повчальним уроком для інших. На превеликий жаль, замість вироблення дієвої антикризової стратегії, або програми стимулювання ефективного споживчого та інвестиційного попи-

ту, влада обмежилася в основному заходами по рефінансуванню і рекапіталізації комерційних банків, підтриманню бюджетними коштами Пенсійного фонду тощо.

Привертає увагу та обставина, що серед усіх європейських країн Україна виявилася однією з найбільш постраждалих від сьогочасної світової кризи: падіння ВВП у 2009 р. склало майже 15 %, а за даними МВФ (з урахуванням падіння обмінного курсу гривні) — понад 35 % [1]. Така вразливість національної економіки є наслідком і ознакою її надмірної залежності від кон'юнктури на зовнішньому ринку, або, інакше кажучи, вузькості внутрішнього ринку і, в першу чергу, обмеженості споживчого й інвестиційного попиту.

Одначе слід зауважити, що намагання уряду збільшити споживчий попит простим підвищенням соціальних стандартів матиме лише короткочасний ефект. Авжеж, за умов галопуючої інфляції цей захід необхідний для захисту, насамперед, незабезпечених верств населення і часткового підтримання загального добробуту. Але ставка лишень на підвищення соціальних стандартів, без усунення суттєвої корекції політики перерозподілу сукупних доходів, без серйозної протидії тіньовій економічній діяльності, а головне, без істотного піднесення рівня реального ВВП, призведе до чергового сплеску інфляції, тобто проблема по суті залишиться невирішеною.

Головним і стратегічним напрямом розбудови внутрішнього ринку, а значить і виходу з кризового стану, у якому вітчизняна економіка фактично перебуває уже тривалий період, є збільшення інвестиційного попиту, або розширення капіталомісткості національного ринку. Три четверті обсягу металопродукції, що експортується Україною, за оцінками фахівців, могли б бути спожитими і в середині країни. А власне виробництво високотехнологічної продукції і збут за кордон за відповідними цінами міг би не тільки принести країні додаткові валютні надходження, а й, що найважливіше, дати мультиплікативний ефект у створенні робочих місць. Та для розширення капіталомісткості внутрішнього ринку необхідна структурна реформа вітчизняної економіки, перехід на інноваційно-інвестиційну модель розвитку економіки. Йдеться, по суті, про поглиблення ринкових реформ, про системний, послідовний і рішучий підхід до їх здійснення. Саме держава покликана стати ініціатором і стратегом у проведенні структурної перебудови національного господарства, звісно, спираючись на наявний ресурсний, науковий та інтелектуальний потенціал. Засобами досягнення цієї мети не лише промислова по-

літика, розробка і фінансування державних цільових програм, а й створення широкого простору для розвитку підприємництва, себто реальний захист приватної власності і водночас реальне стимулювання інноваційної діяльності. Ефективність економічної політики уряду визначається в першу чергу його здатністю захищати й підтримувати ринкову конкуренцію, яка, в свою чергу, стає рушієм дійсно економічного розвитку, науково-технічного прогресу.

Отож, виведення вітчизняної економіки з кризового стану шляхом системної розбудови капіталомісткого внутрішнього ринку сьогодні має стати наріжним каменем економічної політики державної влади.

Література

1. Дзеркало тижня. — 20.02.2010 р. — С. 7.

УДК.339

О. О. Сльозко

ІНФОРМАЦІЙНІ ВПЛИВИ ЯК ГОЛОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗДІЙСНЕННЯ ТРАНСФЕРУ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

На сьогоднішній день інформаційно-деструктивні впливи стали головним і найефективнішим інструментом здійснення трансферу економічної кризи розвиненими країнами в інші держави.

Для розуміння реальних та потенційних загроз інформаційному простору держави необхідно дати визначення таким інформаційним інструментам здійснення трансферу економічної кризи, як інформаційні операції, інформаційного тероризму та комп'ютерна злочинність.

Спеціальні інформаційні операції (CIO) — це сплановані дії, спрямовані на ворожу, дружню або нейтральну аудиторію шляхом впливу на її свідомість і поведінку за допомогою використання певним чином організованої інформації та інформаційних технологій для досягнення певної мети.

Інформаційний тероризм — небезпечні діяння з інформаційного впливу на соціальні групи осіб, державні органи влади і управління, пов'язані з розповсюдженням інформації, яка містить